

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Иванка Василева Асенова**, преподавател в катедра
Психология на Философски факултет на Югозападен университет „Неофит
Рилски“, Благоевград

на дисертационния труд на **Симона Василева Николова**
на тема: „**Преодоляване на агресията и агресивното поведение в
начална училищна възраст**“, за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и
правни науки, професионално направление 3.2 Психология, научна
специалност 05.06.05. Педагогическа и възрастова психология.

1. Общо представяне на докторанта и процедурата

Автор на дисертационния труд е Симона Василева Николова,
докторант към катедра „Психология“ при Философски факултет на ЮЗУ
„Неофит Рилски“, с научен ръководител доц. д-р Русанка Манчева.

Симона Николова е родена в град Кюстендил. Тя е бакалавър по
Социални дейности и магистър по Юридическа психология. Също,
притежава професионална квалификация „учител по философия“. Работила
е като психолог в "Дом за деца от чужбина - Димитриадис" в с. Рилци.
Понастоящем се обучава в магистърска програма "Преводач" на гръцки
език. В периода на обучението си в Докторската програма по
"Педагогическа и възрастова психология" към катедра Психология на ЮЗУ
„Неофит Рилски“ Симона Николова участва в инфраструктурен проект към
университета, една Международна и една национална научна конференция,
и в две докторантски сесии.

Докторантката е представила комплект материали на хартиен и
електронен носител, включващ автореферат, списък на 8 научни
публикации по темата на дисертацията и приноси от дисертационното
изследване, които са в съответствие с Вътрешните правила за развитие на

академичния състав ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съдържа всички изискуеми документи. Те са коректно оформени и представени.

1. Значимост и актуалност на темата на дисертационния труд

Значимостта на темата на дисертационния труд в голяма степен се определя от все по-нарастващите тенденции на агресивни прояви в българското общество, и в частност в българското училище, и явно ограничените ресурси с които обществото разполага за борбата с тях и за тяхната профилактика.

Без колебание можем да заявим, че проблемът за агресивността и агресивно поведение са един от „евъргрийн“-проблемите на психологичната наука. Макар екстензивно и от дълго време проучван в рамките на различни теоретични парадигми и подходи, този проблем крие доста неизвестни, вероятно поради сложната си променлива и многофакторна детерминираност – биологична, психологична, социокултурна.

Превенцията и психокорекцията на агресията и агресивните прояви при българските деца в начална училищна възраст е един от тези по-слабо проучени аспекти на глобалния проблем за човешката агресивност и агресия. Залагайки параметрите на дисертационното си проучване Симона Николова прави сериозна опит за обогатяване на съществуващите знания.

Факт, който увеличава научно-практическата стойност на дисертационния труд е планирането и провеждането на обучаващ експеримент – дейност, към която много малко изследователи в областта на психологията се насочват, поради което Симона Николова заслужава адмирации.

2. Обща оценка на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд отговаря на изискванията за написване на научен труд, представящ научно изследване. Общият обем на

разработката е 245 страници, а структурата е класическа – увод, три глави, обобщение, заключение, приноси, библиография и приложения. Използвани са общо 159 литературни източника, от които 91 са на чужд език (руски, гръцки и английски). Докторантката е онагледила текстовото изложение с 49 таблици и 22 фигури.

Уводът обосновава актуалността на изследвания проблем и ясно очертава фокуса на дисертационната разработка, а именно апробирането на авторска *„Програма за формиране на самооценъчни и комуникативни компетенции за преодоляване на агресията в начална училищна възраст“*.

Теоретичната част обхваща 95 страници и е представена в първа глава на ръкописа. Докторантката прави систематизиран обзор на литературата по темата, който започва с концептуализирането на феномена „агресия“ в рамките на различни теоретични перспективи, преминава през обсъждането на факторите, които детерминират агресията и агресивното поведение конкретно в начална училищна възраст и завършва с подробното разглеждане на проблема за психокорекцията, превенцията и терапията на агресивното поведение в началната училищна възраст. В края на теоретичната част Симона Николова представя подробно терапевтичната програма на Франц и Улрике Петерман за работа с деца с агресивно поведение в начална училищна възраст.

Литературният обзор е обширен, информативен и е насочен към очертаването и аргументирането на включването на основните компоненти в собственото емпирично изследване.

Целта на дисертационния труд и заложеното в него емпирично изследване е въз основа на резултатите от собствено проведено диагностично оценяване на агресивните прояви и свързани с тях емоционално-личностни характеристики на ученици в начална училищна възраст, базирано на самооценката децата и експертните оценки на техните родители и учители, да се разработи и апробира програма за преодоляване

на агресията чрез формирането на самооценъчни и комуникативни компетенции у децата, които я проявяват.

Концептуалният модел и емпиричният дизайн на изследването са подробно описани, аргументирани и напълно отговарят на изискванията за планиране и провеждане на научно изследване. Задачите съответстват на целите на изследването. Хипотезите са ясно формулирани и биха могли да бъдат отхвърлени или потвърдени с избрания изследователски инструментариум. Докторантката демонстрира умения и компетентност при представянето на методиката, организацията и етапите на провеждане на изследването и включения в него формиращ експеримент. Изследването е трудоемко, изискващо добро планиране и прецизно провеждане, и явно дисертантката се е справила с тази нелека задача.

За обработката на суровите данни са използвани адекватни статистически методи. Резултатите са подредени в логическа последователност и добре таблично и графично илюстрирани.

В заключителната част на дисертационния труд, въз основа на получените резултати и техният статистически и интерпретативен анализ, са направени изводи, които синтезират най-важните находки в изследването относно параметрите на агресивната активност на децата в начална училищна възраст, както и на тяхната зависимост от източника на информация (самооценката на децата или експертната оценка на родители и учители). В края на дискусията се обсъждат предимствата на апробирания чрез дисертационното изследване модел за диагностика и превенция на агресивността при ученици от начална училищна възраст.

В края на дисертационния труд са посочени 4 приноса с научно-приложен характер, свързани с концептуализирането, изграждането и апробирането на модел за диагностика, превенция и преодоляване на агресивните прояви при деца в начална училищна възраст.

3. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд отговаря на изискванията и достатъчно точно отразява структурата и съдържанието на пълния текст.

4. Критични забележки и препоръки

Изводите трябва да предшестват дискусията, а не да я следват.

В част „Изводи“ не бива да присъстват цифрови стойности и описание на резултати от приложените статистически анализи.

Дискусионната част би спечелила, ако се предложи по-задълбочен интерпретативен анализ на резултатите, индикиращи несъвършенства на приложената програма и и се посочат по-конкретни препоръки към бъдещи изследвания, целящи подобряването на модела и програмата.

Допуснати са технически грешки – в ръкописа се срещат печатни правописни и пунктуационни грешки.

5. Заключение

Дисертационният труд се отличава с високата научно-практическа стойност. Посочените в рецензията несъвършенства в представянето и обсъждането на получените резултати са напълно преодолими и докторантката има необходимия потенциал и качества, за да се справи с това в бъдещите си изследвания. Това аргументира решението ми да дам категорично положителна оценка на представения дисертационен труд на Симона Николова и с убеденост да гласувам да ѝ бъде присъдена научната и образователна степен „доктор” по „Педагогическа и възрастова психология“.

08.03.2019г.

Рецензент:

/проф. д-р Иванка Асенова/